

Пігмаліон (скорочено)

Джордж Бернард Шоу

ДІЯ ПЕРША

Лондон. Ковент Гарден — площа в Лондоні. Літній вечір. Злива. Перехожі ховаються від дощу під портиком церкви Святого Павла. Серед них пані з донькою. Обидві у вечірніх сукнях. Усі невдоволені. Лише один чоловік щось зосереджено занотовує у свій записник, повернувшись до натовпу спиною.

Годинник видзвонює чверть на дванадцятку.

Дочка жаліється матері, що змерзла, а брата Фреді, який побіг узяти таксі, вже двадцять хвилин немає. Почувши це, чоловік із натовпу говорить, що в цей час таксі годі шукати, адже багато людей повертаються з театрів, і всі машини будуть зайняті. Дочка невдоволена затримкою брата, а мати намагається виправдати сина, хоча й сама вже починає нервуватися.

Раптом з'являється Фреді у змоклих нижче колін брюках. Він не знайшов таксі, хоча оббігав усі вулиці. Роздратована мати знову посилає сина за машиною. Юнак розкриває парасольку, кидається в бік вулиці, але раптом зіштовхується з квіткаркою і вибиває з її рук кошика з квітами. "Ну, ти, Хреді, дивись, куди сунеш!" — гнівно кричить квіткарка і підбирає розкидані квіти.

Дівчину з квітами важко назвати привабливою. У неї брудне, мишачого кольору волосся, погані зуби, нечищений одяг, розвалені черевики...

Мати вражена, що дівчина назвала сина по імені і намагається дізнатися, звідки вона його знає. Жінка навіть купує у дівчини пом'яті квіти. А та, отримавши гроші, пояснює, що назвала хлопця першим ім'ям, яке їй спало на думку, для того, щоб виявити люб'язність.

У цей час під портик церкви поспішає літній пан із зовнішністю кадрового воєнного у мокрому вечірньому костюмі. Він підходить до того місця, де сидить квіткарка. Дівчина відразу ж починає пропонувати панові букетик. Пан невдоволений надокучливістю квіткарки, проте купує букетик і відходить у інше місце.

Чоловік із натовпу почав соромити дівчину і звернув її увагу на якогось типа, який уважно прислухався до розмов і щось ретельно записував. Перелякана торговка вирішила, що цей чоловік поліцейський, і стала голосно доводити, що вона порядна дівчина, а заговорила до пана тільки тому, що хотіла продати йому квіти. Дехто із публіки намагається заспокоїти її, хтось сердито говорить, щоб вона не горлала так голосно, а ті, що стояли оддалік і нічого не чули, почали розпитувати про причину скандалу.

Чоловік із записником був вражений галасом, який зчинила квіткарка. Він твердо, але без злості звелів їй замовкнути і поясний, що записував те, як вона говорить, а потім прочитав записане, точно відтворивши її грубу, неграмотну вимову. Щоб довести публіці, що він не полісмен, чоловік із записником назвав кожному із присутніх місце,

звідки хто родом, і пояснив, що дізнався про це за їхніми діалектами.

Дощ припинився, і натовп став розходитися. Мати з дочкою, не дочекавшись таксі, пішли до автобусної зупинки. Біля церкви залишилися пан із записником, пан із військовою виправкою і квіткарка, яка все ще продовжувала виявляти своє невдоволення тим, що пан записав усе, що і як вона говорила.

Чоловіки розговорилися, і пан із записником пояснив, що займається фонетикою. Це його хобі, але воно дає непоганий заробіток, адже зараз час вискочнів, які хоч і "розпрощалися зі своїм злидарським кварталом, але варто їм мовити слово — і вимова їх виказує. І ось є я, який може їх навчити..." Більше того, пан із записником заявив, що за три місяці він навіть дівчину з лондонських підворіть, якій "з такою вимовою сидіти... повік у канаві", зміг би перетворити на герцогиню. "Я міг би навіть забезпечити їй місце покоївки або продавщиці в магазині. А там бездоганна вимова ще важливіша". Виявилося, що пан із військовою виправкою теж цікавиться діалектами. Ці два чоловіки вже давно хотіли познайомитися. Випадкова зустріч зблизила Хігінса — чоловіка із записником і Пікерінга — джентльмена, який приїхав із Індії умисне, щоб зустрітися із укладачем "Універсального алфавіту Хігінса".

Чоловіки домовилися по вечеряти разом. Коли вони проходили повз квіткарку, та знову нагадала про себе. Дівчина намагалася продати їм квіти і канючила гроші. Хігінс кинув їй у кошик жменю монет. Вражена квіткарка роздивляється гроші, дивуючись щедрості вченого, а потім сідає в таксі, яке все ж таки дістав Фреді, і називає здивованому водієві адресу: "Беконхамський палац!" У вузькому провулку за гуталіновою лавкою вона зупиняє таксі і стомлено рушає до свого помешкання.

Це — невеличка вогка кімнатка, у якій "замість розбитої шибки вікно затулене картоном". За ліжко править лава, накрита купою лахміття. Ще у злиденний прожитковий мінімум входять скриня, миска, глечик, стіл, стілець, викинуті з якоїсь селянської кухні.

Дівчина перелічує зароблені гроші, а потім знімає шаль та спідницю, лягає в ліжко і долучає одяг до численних укривал.

ДІЯ ДРУГА

Одинадцята ранку наступного дня. Лабораторія Хігінса. У кутку кімнати — дві високі картотечні шафи, поряд на письмовому столі фонограф, ларингоскоп, органні трубочки із повітряними міхами, набір газових пальничків, кілька камертонів, макет людської голови в натуральну величину, на якому показано голосові органи в розрізі. Далі — камін, біля нього зручне крісло та ящик для вугілля. Ліворуч — шапка із шухлядками, на шафці — телефон і телефонний довідник. Далі, в кутку — концертний рояль, перед ним не стілець, а довга лава. На роялі — ваза з фруктами, цукерками й шоколадками.

На стінах висять гравюри.

У кімнаті Пікерінг і Хігінс. При денному світлі видно, що Хігінс — "міцний, життєрадісний, міцного здоров'я чоловік років сорока. Попри свій вік і статуру він нагадує непосидючу дитину, яка напрочуд жваво й бурхливо реагує на все цікаве і з

якої не можна спускати ока, аби часом не сталася шкода". Він має по-дитячому мінливу вдачу: у хвилину доброго гумору — добродушно бурчить, але якщо йому щось не до вподоби — враз вибухне гнівним буревієм. Та на нього важко розсердитися — настільки він безпосередній і прямодушний.

Хігінс і Пікерінг говорять про звуки мовлення і різницю між ними, коли до кімнати входить економка Хігінса пані Пірс. Розгублена жінка говорить, що прийшла молода дівчина, у якої жахлива вимова, але оскільки до вченого іноді приходять такі дивні відвідувачі, то вона вирішила впустити і її.

До кімнати входить учорашня знайома квіткарка при повному параді. "На ній капелюх із трьома страусовими перами жовтогарячого, блакитного та червоного кольору, фартух тепер майже чистий і пальто з грубої вовни теж почищене. Пафос цієї жалюгідної постаті, з її наївною поважністю й удаваною статечністю, зворушує Пікерінга...", але Хігінс поставився до гості байдуже. Він пізнав дівчину і розчаровано сказав, що її вимова його не цікавить. Та квіткарка пихато заявила, що приїхала на таксі, щоб брати у вченого уроки правильної вимови, і готова платити за це. Вона не хоче торгувати на вулиці, а в "магазині продавщицею" не беруть, бо вона не вміє "балакати по-пра'їльному".

Пікерінг із вишуканою люб'язністю запросив дівчину сісти і спитав її ім'я. Дівчина гордо відповіла, що її звать Еліза Дулітл. Вона страшенно образилася, коли чоловіки зі сміхом стали декламувати віршик:

Ліза, Еліза та Єлизавета

Квіти збирали в саду для букета.

Три гарні фіалочки там відшукали.

Взяли по одненькій, а двох не зірвали.

Дівчина запропонувала Хігінсу за урок шилінг, адже вона буде вчити рідну мову, яку вже знає. Учений зі сміхом пояснив другові, що Еліза пропонує йому дві п'ятих від свого денного заробітку, і якби вона була мільйонершею, то це було б десть шістдесят фунтів. "Непогано! Чорт забирай, колосально! Стільки мені ще ніхто не платив", — вигукнув Хігінс. Перелякана Еліза підхопилася на ноги, на її очі навернулися сльози. Хігінс дав їй носовичка, але спантеличена дівчина не знає, що з ним робити. Вона безпорадно дивиться на чоловіків, а потім ховає хусточку подалі.

Пікерінг, сміючись, нагадав Хігінсу вчорашню розмову про те, що нібито вчений за три місяці може перетворити навіть таку вульгарну замазуру на герцогиню. "Закладаюся, що у вас цей експеримент не вийде. Проте, якщо вам таки пощастить видати її за герцогиню, я визнаю, що ви найкращий педагог у світі, і сам покрию витрати на її навчання". Хігінс захопився ідеєю Пікерінга і пообіцяв: "За півроку — а коли в неї добрий слух та гнучкий язик, то й за три місяці — я виведу її на люди й видам за кого завгодно!"

Він хотів розпочати навчання негайно і наказав економці відмити дівчину, а її одяг спалити. Та пані Пірс зауважила, що "не можна так просто підібрати дівчину, як камінець на пляжі". Що з нею буде, як навчання закінчиться? Куди вона піде? Хто нею

буде опікуватися, адже Еліза не має матері, а батько вигнав її з дому? Та Хігінс не хоче думати про перспективу Елізи повернутися в багно, коли вона вже пізнає інше життя. Він не вірить, що дівчина має почуття, на які треба зважати, і не звертає особливої уваги на репліку Елізи: "Совісті в вас нема, от що! Вам же на всіх начхать, крім себе". Вона готова покинути будинок, де її не визнають за людину, але хитрий Хігінс задобрює Елізу цукерками, розповідає про райдужні перспективи їздити на таксі скільки заманеться, спокушає багатими женихами.

Пані Пірс провела Елізу на другий поверх, показала їй кімнату, запропонувала прийняти ванну. Дівчина й гадки не мала, що можна спати в ліжку, перевдягнувшись у нічну сорочку, що можна скупатися у ванні і залишитися живою та здоровою, адже усі вісімнадцять років свого життя Еліза спала не роздягаючись і ніколи повністю не милася. З великими труднощами пані Пірс вдалося умовити Елізу скупатися.

Тим часом у кімнаті під відчайдушні крики Елізи Хігінс з полковником міркують над подальшою долею дівчини. Пікерінга непокоїло, чи порядний Хігінс у стосунках із жінками. Вчений пояснив, що він — переконаний холостяк. Елізу сприймає як свою ученицю і це для нього святе. Він упевнений, що "навчити когось можна тільки за умови, що вчитель глибоко шанує особистість учня". На уроці жінка для нього — "все одно, що шмат дерева". Тоді він і сам стає, немов дерев'яний.

До кімнати заходить пані Пірс. У руках в неї капелюх Елізи. Економка прийшла, щоб поговорити не про Елізу, а про поведінку самого Хігінса. Вона нагадала вченому, що він дуже часто вживає лайливі слова "в біса", "до біса", "якого біса", з якими вона змиралася, але при дівчині їх говорити не варто. Присутність Елізи вимагає від хазяїна бути охайнішим, а тому Хігінс не повинен виходити до сніданку в халаті "або принаймні не так часто вживати його замість серветки". Еліза "мала б іще один корисний приклад", якби бачила, що Хігінс не ставить каструлю з вівсянкою на чисту скатертину. Економка виходить з кімнати, а присоромлений учений звертається до свого друга: "Знаєте, Пікерінг, у цієї жінки склалося про мене зовсім помилкове враження. Погляньте: я скромна, сором'язлива людина. .. Проте вона глибоко переконана, що я деспот, домашній тиран і самодур. Чому — не розумію".

Пані Пірс повертається до кімнати із повідомленням, що прийшов сміттяр Елфрід Дулітл, батько Елізи.

Це літній, проте ще міцний чоловік, "один із тих, кому однаково чужі і страх, і совість. У цю мить він усім своїм виглядом демонструє ображену гідність і цілковиту рішучість".

Від хлопчика, який знав, куди подалася Еліза, старий Елфрід дізнався адресу професора і прийшов до Хігінса, щоб заявити про свої права на доньку. Вчений не дуже церемониться із непроханим гостем: "Вона нагорі. Забирайте хоч зараз... Забирайте! Не думаєте ж ви, що я панькатимусь із нею замість вас?!" Наступаючи на приголомшеного таким розвитком подій сміттяра, Хігінс продовжував: "У вашої дочки вистачило нахабства прийти в мій дім і вимагати, щоб я давав їй уроки, бо їй закортіло працювати в магазині... Як ви сміли прийти, щоб мене шантажувати?! Ви її навмисне

сюди підіслали!"

Дулітл, обеззброєний такою промовою, пояснює, що зовсім не хоче заступати дорогу дочці. "Тут, мона ск'ать, перед нею кур'єра відкриваєця, то хіба ж я... Та не! Ви ж не так мене пойняли. Послухайте..." Сміттяр поважно сідає на стілець і розкриває свої карти: він бачить, що хазяїн — порядна людина, але й "дівка гарна й вродлива — що й казати". А тому Хігінс людина честі має дати йому за дочку п'ять фунтів. Пікерінг і Хігінс були вражені відсутністю у Дулітла честі і совісті. Та старий сміттяр так хитро повернув, що треба ж розуміти простих людей, зважати на мораль батька, який "в поті лица ростив, годував і вдягав дитину, доки вона не виросла й не заінтересувала зразу двох жинтільменів", що Хігінс запропонував Дулітлу не п'ять, а десять фунтів. Але той відмовився від десятки і пояснив, що такі великі гроші зроблять його багатим і жадібним, "а тоді — нема людині щастя!" А п'ять фунтів він проп'є: і сам дістане задоволення, і жінка, що живе з ним, буде щасливою, і люди зароблять, та й професору "приємно буде, що не на вітер гроші спустили".

Пікерінг поцікавився, чому Дулітл не хоче одружитися з приятелькою. Сміттяр пояснив, що це вона не хоче виходити заміж, адже "не така вона дурна, що самій у ярмо влазити". Поки вона не дружина, то їздить на ньому, вимагає подарунки і гроші, а вийде заміж — і зразу втратить усі Привілеї.

Дулітл, отримавши п'ять фунтів, поспішає вже до дверей, як раптом на порозі мало не наштовхується на чарівну дівчину у японському халаті. Батько не одразу впізнав Елізу. Вражені чоловіки не вірили своїм очам. А дівчина почувала себе дурнуватою у тому халатику.

Дулітл забрався із дому Хігінса, щоб якнайскоріше пропити гроші, а Еліза розпочала навчання. "Вона почувалася, як пацієнт на прийомі в лікаря... І якби не присутність полковника, Еліза давно б уже втекла світ за очі" від свого неспокійного і вимогливого вчителя, який примушує її без кінця повторювати алфавіт, виправляє кожне сказане нею слово і обіцяє взяти за коси й тричі проволочити довкола кімнати, якщо вона ще раз скаже "проХВесор", "мНякий" чи "не Филюйтесь".

Таких мук вона зазнаватиме ще не один місяць, перш ніж здивує всю лондонську еліту.

ДІЯ ТРЕТЯ

Прийомний день у помешканні пані Хігінс, матері вченого. Гостей ще немає. Через відчинені вікна видно балкон, на ньому — горщики з квітами. У кімнаті немає зайвих меблів, усіляких дрібничок. Посеред кімнати — велика канапа з подушками й укривалом, дібрані з великим смаком. На стінах — кілька гарних олійних картин.

У кутку кімнати за елегантним столиком сидить пані Хігінс і пише листа. Тепер, коли їй за шістдесят, вона вже не вдягається, як раніше, всупереч моді.

О п'ятій годині пополудні раптом з гуркотом розчиняються двері — і входить Хігінс. "Генрі, ти обіцяв не приходити в мої прийомні дні! Ти відсахав усіх моїх друзів. Варто їм зустрітися з тобою, як вони перестають у мене бувати", — з докором заговорила пані Хігінс. Але син не зважав на слова матері. Він пояснив, що прийшов у справі: він хоче

привести до неї просту квіткарку, яку "підібрав коло базару... навчив правильно говорити і дав суворі вказівки, як поводитися. Їй велено торкатися лише двох тем: погоди та здоров'я... Жодних розмов на загальні теми". Син запевнив матір, що це буде цілком безпечно, і розповів про заклад із Пікерінгом щодо перетворення простої дівчини на герцогиню.

Розмову перериває покоївка, яка доповідає, що прийшли гості. Хігінс швидко підхоплюється, кидається до дверей, щоб утекти, але перш ніж він устигає вийти, мати вже рекомендує його гостям. На порозі ті самі мати й дочка, які ховалися від дощу біля Ковент Гардена. Мати — спокійна вихована жінка, а дочка намагається приховати обмежені статки за бравадою і ексцентричним світським тоном.

Жінки вітаються із хазяйкою, намагаються заговорити із Хігінсом, але він грубо повертається до них спиною і споглядає річку за вікном.

Покоївка доповідає, що прийшов новий гість — полковник Пікерінг. Він чемно вітається із присутніми, сідає між жінками.

Наступним гостем став Фреді, якого хазяйка знайомить із Пікерінгом і сином. Хігінс намагається згадати, де бачив усе сімейство.

Гості заводять розмову про те, чому на світських прийомах люди говорять не те, про що думають. Хігінс нетерпляче пояснює, що присутні дами, наприклад, мало знають про поезію, мистецтво, Фреді нічого не тямить у науці, а сам він не має уявлення про філософію. Тому, зрештою, усі присутні тією чи іншою мірою дикуни, але роблять вигляд, що вони культурні й освічені люди і за словами ховають свої справжні думки.

Покоївка розчиняє двері і вводить нову гостю. Це Еліза Дулітл. Вона вишукано вдягнена і своєю красою справляє таке враження, що, побачивши її, всі встають. Дівчина із відренованою граційністю підходить до пані Хігінс. Вона чемно вітається із хазяйкою дому, пильно стежачи за кожним своїм звуком, додаючи музики в інтонації. Потім вітається з усіма гостями, вимовляючи кожне слово педантично правильно, і граційно сідає на канапу. Клара сідає поряд з Елізою, Фреді зачаровано слідкує за кожним рухом дівчини. "Хігінс іде до канапи, по дорозі чіпляється об камінні ґратки і спотикається об щипці. Лайнувшись крізь зуби, приводить усе в порядок... Западає гнітюча тиша". Пані Хігінс, урвавши мовчанку, тоном світської невимушеності говорить про погоду. Еліза, підхоплюючи розмову, завчено промовляє: "Незвичне пониження атмосферного тиску, що охопило західну частину Британських островів, поступово переміститься на східні райони. За даними синоптиків, істотних метеорологічних змін не передбачається". Ця тирада викликає у Фреді сміх. Далі мова заходить про хвороби, і Еліза розповідає, що її тітка померла від інфлюенци. Пані Айнсдорф Гіл співчутливо поклацує язиком, а Еліза із трагізмом в голосі говорить, що тітку вколошкали, щоб поцупити її солом'яний капелюх. Вколошкали, бо така здоров'яга не могла померти від застуди. На доказ цього дівчина навела нові аргументи: за рік до того тітка захворіла на дифтерію, і коли батько Елізи вливав їй у горлянку джин, то хвора відгризла півложки.

Далі Еліза невимушено поділилася, що для тітки "джин був як материнське молоко...", що батько "сам стільки того джину перехилив, що знав-таки, що й до чого", що він і "зараз не просихає", а мати і сама колись, бувало, давала йому гроші на випивку, "бо він тоді одразу робився веселий та лагідний".

Слухаючи її, Фреді корчився від невтримного сміху, і Еліза запитала юнака: "Що таке? Чого це ви ржете?" Фреді і його ексцентрична сестра вирішили, що це нова світська говірка, а Хігінс підтвердив їхній здогад і порекомендував панні Кларі запам'ятати нові слова і використати їх при нагоді під час візитів.

Пані Айнсдорф Гіл та її діти поспішають на інший прийом, а Хігінс, ледве дочекавшись, щоб вони залишилися самі, спитав у матері, чи можна виводити Елізу на люди? Пані Хігінс пояснила синові й полковнику, що попри правильну вимову Елізи "її походження проступає в кожному її слові". А винен у цьому сам учитель, бо те, як він висловлюється, "для вантажної пристані підходить якнайкраще. Проте для прийому — навряд". Учений не розуміє матері. "Я ні біса не второпаю! Я знаю одне: три місяці, день у день, я бився над тим, щоб ця дівчина вилюдніла. До того ж, мені з неї чимало користі. Вона завжди знає, де шукати мої речі, пам'ятає, де й з ким я призначаю зустрічі..." Пані Хігінс хоче дізнатися, ким є для сина та його друга Еліза, що її чекає далі? Чоловіки запевняють її, що ставляться до дівчини дуже серйозно. Вони щотижня, ба навіть щодня, помічають в ній якісь зміни, фіксують кожний її поступ, роблять десятки записів та фотографій, тільки про неї говорять, вчать її, одягають, винаходять нову Елізу. Але пані Хігінс говорить їм, що вони "немов двійко дітей, які бавляться живою лялькою" і не бачать проблеми, яка увійшла в будинок на Вімпол-стріт разом з Елізою. "Проблема в тому, що робити з Елізою потім".

"Ясно, що Елізі ще далеко до герцогині. А втім, Хігінс ще має попереду час, і заклад ще не проганий!" Навчання тривало, і рівно через півроку Еліза знову виходить у світ. На посольському прийомі вона з'явилася в елегантній сукні з усіма належними аксесуарами: діаманти, віяло, квіти, розкішне манто. Вона виходить із "ролс-ройса" й у супроводі Хігінса та Пікерінга прямує до зали. На прийомі до Хігінса підходить поважний молодий пан із розкішними вусами. Він нагадує вченому, що був його першим учнем. Хігінс ледве згадав Непомука, який володіє тридцятьма двома мовами, працює перекладачем, уміє в межах цілої Європи визначити походження людини. Пікерінг трішки тривожиться, що вусань викриє Елізу, але дівчина із такою чарівною грацією йде в прийомну залу, що гості уривають розмови, щоб поглянути на неї.

Заінтригована господиня дому просить Непомука вивідати все про Елізу якнайдокладніше. Через деякий час вусань доповів, що Дулітл — не англійка, бо "де ви бачили англійку, яка б так правильно розмовляла англійською?" Непомук визначив, що Еліза походить з угорського королівського роду і є принцесою.

ДІЯ ЧЕТВЕРТА

Кабінет Хігінса. Годинник на каміні б'є північ. У кімнаті нікого немає.

Еліза у дорогих прикрасах та розкішному вечірньому вбранні входить у кабінет і вмикає світло. Видно, що вона стомлена. Невдовзі з'являється Хігінс із домашньою

курткою в руках. Смокінг, циліндр, плащ він недбало кидає на журнальний столик, одягає домашню куртку і втомлено падає в крісло. Заходить Пікерінг у вечірньому костюмі. Чоловіки перемовляються, коли раптом Хігінс вигукує: "А де це, в біса, мої пантофлі?" Еліза похмуро дивиться на нього і виходить із кімнати. Потім повертається з великими пантофлями в руках, ставить їх на килимок перед Хігінсом. Учений не помічає цього і страшенно дивується, коли бачить пантофлі біля своїх ніг: "А, ось вони де!"

Чоловіки обговорюють прийом, радіють, що "Еліза блискуче впоралась із роллю, і все вже позаду". Вони говорять про дівчину так, неначе її немає у кімнаті. Еліза з останніх сил стримується, але коли Хігінс і Пікерінг виходять із кабінету, дівчина із криком болючого гніву падає на підлогу.

У коридорі Хігінс побачив, що знову не взув пантофлі, і повертається до кімнати. Розлютована Еліза хапає пантофлі і з силою жбурляє їх один за одним просто в Хігінса. Учений не розуміє причини істерики дівчини, а Еліза ладна видряпати йому очі за те, що він втратив усякий інтерес до неї.

Хігінсу вдалося таки трішки заспокоїти Елізу. Він намагається пояснити дівчині, що тепер усе позаду, вона вільна і може жити, як їй заманеться: може вийти заміж чи відкрити квіткову крамничку.

Говорячи це, учений жує смачне яблуко і не помічає погляду Елізи. Дівчина спокійно вислухала свого вчителя, а потім рівним голосом запитала: "Сер, кому належать мої сукні? Що я маю право забрати з собою, щоб ви не звинуватили мене у крадіжці?" Потім вона зняла з себе коштовності: "Будь ласка, візьміть це до себе. Так буде надійніше. Не хочу за них відповідати. А раптом щось пропаде". Спокійно зняла з руки і перстень, який Хігінс купив їй у Брайтоні. Спантичений учений жбурляє перстень у камін, запихає коштовності в кишені і розлючено говорить: "Якби ці витребеньки не належали ювеліру, я запхав би їх у вашу невдячну пельку!" Після цього він велично виходить із кімнати, однак наприкінці псує весь ефект, грюкнувши щосили дверима.

Еліза опускається навколішки перед каміном, знаходить перстень, кидає його у вазу з фруктами й рішуче заходить до своєї кімнати. Там вона акуратно знімає вечірне вбрання, вдягає буденну сукню і виходить з дому, грюкнувши дверима.

Під своїми вікнами Еліза бачить Фреді Айнсдорфа Гіла, закоханого в неї. Юнак освідчується дівчині, і вона, переповнена почуттями, відповідає взаємністю. Вони завмерли в обіймах один одного, аж поки їх не прогнав літній констебль. Молоді люди кидаються навтіки, а потім знову застигають в обіймах, і знову їх застає поліцейський — цього разу значно молодший. Еліза і Фреді найняли таксі і цілу ніч кружляли містом.

ДІЯ П'ЯТА

Вітальня пані Хігінс. Господиня сидить за письмовим столом. Входить покоївка і доповідає, що прийшли пан Хігінс і полковник Пікерінг. Вони дзвонять у поліцію, шукають Елізу, і пан Генрі не в гуморі.

Пані Хігінс попросила покоївку попередити Елізу Дулітл про гостей, а сама

зустріла сина і полковника. Хігінс влетів у кімнату і, навіть не привітавшись, випалив: "Мамо, послухай, це ж казна-що! Еліза втекла". Мати намагалася пояснити синові, що для втечі була якась причина і що не можна заявляти на дівчину у поліцію, неначе вона якась злодійка. Розмову перериває прихід батька Елізи. "Він імпозантно вдягнений, немов на весілля, і сам схожий на нареченого". Пан Дулітл так захоплений метою візиту, що прямує просто до Хігінса зі звинуваченнями. Він докоряє вченому, що той написав про нього в Америку засновнику "товариств моральних рехворм". Дізнавшись про Дулітла, американський мільйонер Езра Д. Уоннафеллер перед смертю відписав сміттярю "половину акцій своєї сирожувальної хвабрики " за умови, що той шість разів на рік буде проводити заняття у "Всесвітній лізі моральних реформ". І ось тепер старий сміттяр страждає від того, що, розбагатівши, має лише один клопіт: знайшлася ціла купа родичів, які йдуть до нього з простягнутою рукою; адвокати грошей вимагають; лікарі лякають його численними хворобами, аби тільки він довірив їм лікувати себе; вдома все за нього роблять інші, аби він тільки гроші платив.

Йому важко нести тягар відповідальності, який поклали на нього гроші, але відмовитися від спадку він теж не може, адже вибрати жебрацтво і робітний дім на старості рука не піднімається.

Пані Хігінс дуже раділа з того, що Дулітл розбагатів і тепер спроможний забезпечити майбутнє своєї дочки. Генрі заявив, що старий не має ніякого права на Елізу, адже взяв за неї п'ять фунтів.

Пані Хігінс стала докоряти синові, що він і полковник погано ставилися до дівчини, зневажали її. Ось тому Еліза втекла з дому. Мати хотіла, щоб Генрі був чемний із дівчиною, а Дулітл повинен поки що мовчати про своє нове становище. Генрі сердито падає в крісло, а старий виходить на балкон.

У кімнату гордовито й статечно входить Еліза. У руках дівчини невеликий робочий кошик, з якого вона виймає шитво й починає працювати, не звертаючи ані найменшої уваги на Хігінса.

Еліза розмовляє лише з полковником. Вона дякує Пікерінгу за те, що саме від нього дізналася, "як слід поводитись у пристойному товаристві". Її справжнє виховання почалося тоді, коли полковник вперше звернувся до неї "панно Дулітл". Багато дрібниць у поведінці Пікерінга були прикладом для дівчини, підносили її людську гідність, а ось Хігінс ставився до неї як до квіткарки, і з ним вона ніколи б не стала леді.

Слухаючи розмову про нього, Хігінс казався з люті, але Еліза поводи́ла себе так, неначе його не було в кімнаті. І лише поява батька вивела її з рівноваги і знову перетворила на дівчинку із лондонського дна.

Старий Дулітл повідомив дочці, що одружується, і запросив усіх присутніх взяти участь у церемонії. Пікерінг і пані Хігінс пішли з кімнати, залишивши Генрі та Елізу наодинці. Між ними відбувається розмова, яка схожа на дуель між ворогами. Еліза заявляє права на збереження власної гідності, порівнює Хігінса із трактором, який пре тільки вперед, не помічаючи нікого, хизується тим, що її кохає молодий і привабливий Фреді, готовий хоч сьогодні одружитися з нею.

У свою чергу Хігінс сказав, що готовий поважати не рабиню, яка з готовністю приносить пантофлі, а рівноправного партнера. Він зізнався, що призвичаївся до її обличчя і голосу, але ніколи заради неї не зверне зі свого шляху. Та якщо їй хочеться, щоб якийсь дурень проводив одну половину свого часу біля неї, мліючи від почуттів, а другу — прикрашаючи її синцями, то нехай вона зараз же забирається до тієї канави, звідки він її витягнув.

У розпачі від таких слів Еліза заявила, що вийде заміж за Фреді і піде вчителювати. Буде навчати багатійок того, чого її навчив учений. Хігінс вражений до глибини душі тим, що все-таки зробив із Елізи справжню жінку, яка ніколи не дозволить глузувати із себе, не буде покірно виконувати волю чоловіка. "Такою ви мені подобаетесь", — у захваті вигукує професор. Тепер він сприймає її Водночас і як фортечну башту, і як броненосець. "Ви, я та Пікерінг тепер не просто двоє чоловіків і одне дурне дівчисько. Ми тепер троє переконаних одинаків!"

У кімнату повертається пані Хігінс, одягнена для шлюбної церемонії. Вона запрошує Елізу їхати до церкви. Дівчина прямує до дверей, а Хігінс навздогін дає їй декілька доручень. Еліза з неприхованим презирством відповідає на це ніби зарані заготовленими фразами про неможливість виконати жодне із них.

Пані Хігінс вражена стосунками Генрі та Елізи і не знає, що й думати. Жінки йдуть, а вслід їм лунає сміх Генрі: "Вона мріє одружитися з Фреді! Ха-ха! Із Фреді! Ха-ха!"